

Tulevikus on Eestis vaid üks ülikool

EPL 1996, 7. V

Mati Heidmets, kuueteistkümnepäevase staažiga psühholoogiaõppejõud ja pedagoogikaülikooli sotsiaalteaduskonna dekaan astub Ervini mehhiko restorani trepist üles punkt kell üks — täpsusega, mis õppejõule kohane.

Laskmata külalisel menüüdki korralikult lugeda, pahvatan välja küsimuse, mis juba mõnda aega Heidmetsa tundvatel inimestel peas kummitab — miks siis mees pedagoogikaülikooli rektori kohale ei kandideerinud. Näis nagu oleks loorberipärg talle juba ammu enne lõpliku tulemuse teadasaamist kaela riputatud. "Ei tahtnud," on vastus lakooniline. Mati Heidmets ei salga, et ta mõtles pikalt rektori koha üle, kaaludes selle plusse ja miinuseid. Lõppotsus kõlas — miinuseid oleks olnud rohkem.

"Need olid eelkõige tingitud minust endast. Maja ma tunnen ja küllap ma oleksin tööga hakkama saanud. Aga rektori ametis on palju sellist, mis mulle ei meeldi. See amet seab päris tugevad piirid, mida saab teha ja mida mitte. Mulle niisugune avaliku elu tegelase roll ei istu," lisab Heidmets selgituseks ja uurib jutu ajal maisilaastude maitsestamiseks lauale toodud erinevate kastmete kausikesi — küllap on jutt ise teisejärguline.

See, et Heidmets pärast Talis Bachmanni lahkumist vahepeal ohjad enda kätte võttis, oli ülikoolisiselt enne selgeks räägitud.

"Miks ma seda tegin? Vastus on lihtne — ei tahtnud ülikooli pankrottimise kuga oma töökohta kaotada. Seega keegi pidi ülikooli juhatama, ta sellest august välja vedama. Ja ma mõtlesin, et kui vaja, siis tuleb teha," põhjendab Heidmets oma rektori kohusetäitja mõnekuulist ametiaega.

Õpetajate seminarist ülikooliks

Ons pedagoogikaülikooli näol üldse tegemist õige ülikooliga — küsimus, mis peda kohta ikka ja jälle üles kerib.

"Osaliselt on küsimuse püstitamine ehk õigegi. Meil on ka allüksusi, mis sellist hinnangut väärivad — kohati puudub teadustöö sootuks. Siiski — üldplaanis on peda seestpoolt parem kui väljast paistab. Aga ma ei usu, et ülikooli või tema mõne allüksuse maine kujundamine käib nii, et kirjutad ajalehes ja kohe ongi kõik parem. Lõppude-lõpuks näitab mainet konkurss ühele või teisele erialale. Sotsiaalteaduskonnas oli eelmisel aastal konkurss kümme ühele kohale."

Viimase nelja-viie aasta jooksul ongi peda teinud pöörded õpetajate seminarist sotsiaalteadusi õpetava ülikooli suunas, nendin tunnustavalt, sellega ka Heidmetsa viimaste aastate tööle hinnangut andes.

"Arvan, et see pööre on paratamatu — sedalaadi õpetuse järele on nõudlust. See ei tähenda mingil juhul traditsioonilise poole — õpetajate ettevalmis-

Mati Heidmets on mees, kes usub, et ühelgi andekal noorel ei jää raha pärast ülikoolis käimata.

MARKO MUMM

Eesti Päevalehe LÕUNA

tamise — varjutamist. Vastupidi, õpetaja koolitus omandab laiema konteksti. Õpetaja koolitamine ei tähenda ainult klassi ees seismise ja matemaatikaülesande lahendamise õpetamist, vaid sisaldab ka mingi üldise maailmapildi loomist. Seega — õpetaja koolitust ei jää vähemaks, vaid muu osa suureneb," selgitab dekaan ülikoolistumise laiemaid tagamaid.

Ühtne ülikooliruum

Ikka ja jälle õppejõudude ringkonnas ülesvõetava Tallinna ülikooli idee kohta ütleb Heidmets kiretult: "Sellest ei ole mõtet nii palju rääkida, see tuleb lihtsalt ära teha. Näiteks koondata põhiosa humanitaar-, sotsiaal ja kasvatusedusi täna neid aineid õpetavatest asutustest Tallinna Linnaülikooli alla."

Ühtse ülikooliruumi tekkimine Tallinnas on Heidmetsa sõnul vältimatu samm. Jutt ei ole mingist ühes majas paiknevast asutusest, vaid üliõpilastele avanevast võimalusest liikuda ühest koolist teise, võttes osa aineid siit, teiselt, võimalikust õppejõudude vahetusest.

"Minu arvates on Tallinna tänane ülikoolipilt vähemalt sotsiaalteaduste

osas totter. On kümmekond üksust — kui riiklikele juurde arvata ka erakoolid —, kes kõik sellega tegelevad. Võimalikke tegijaid, neid, kellel pea jagab, on ka kümmekond. See on absurdne, kui inimesed jooksevad ühest kohast teise ja saavad viiest kohast palka, aga korralikult tööd teha ei saa," iseloomustab staažikas õppejõud praegust olukorda.

Ühtse ülikooliruumi tekkimine ei ole meie tahte tulemus, vaid selleks samuks sunnivad reaalses maailmas kehtivad reeglid, turumajanduslike põhimõtete juurdumine hariduselus. Loogika on lihtne: kui raha napib ja häid tegijaid on vähe, tuleb nendele headele anda maksimaalselt tööd, et nad paremini õpetada saaksid.

Eestile üks ülikool

Mida arvata haridusminister Jaak Aaviksoo väitest, et Eesti on võimeline üleval pidama vaid ühte ülikooli?

"Kui räägitakse ühest ülikoolist, siis mõeldakse selle all tarbetu dubleerimise lõpetamist. See on osaliselt õige. Õige nende erialade suhtes, mis on tõesti ressursimahukad ja nõuavad arenenud infrastruktuuri või tipptechnikat — näiteks meditsiin või biotehnoloogia. Samal ajal ei ole oluline, kas eesti või inglise keelt või sotsiaaltööd õpetatakse ühes või mitmes kohas. Need on odavamad erialad ja siin kokkutõmbamisega efekti ei saavuta."

Mati Heidmets on arvamusel, et juba lähitulevikus — nii kümne aasta jooksul, tekib ühtne ülikooliruum kogu Eestis. Head haridust silmas pidades on tulevikus üsna reaalne, et mingit ainet käib üliõpilane õppimas Tartus, mingit Tallinnas ja kolmandat või kümnendat suundub omandama välismaale.

"Jagamine Tallinnaks ja Tartuks on üsna tinglik, isegi totter. See tuleneb meie nadist majanduslikust seisust: raske on sõita, teed on kehvad, rongid — bussid kallid jne. Tegelikult on vaja ratsionaalset jaotust Tallinna ja Tartu ülikoolide vahel. Peale kõige muu olen ma veendunud, et üliõpilaste arv peab Eestis lähiaastatel niikui nii suurenema, soovijaid jätkub, ja seega jätkub arenguruumi nii Tartule kui Tallinnale. Ei ole mingit mõtet krilli-da, kes on ilusam ja parem. Tuleb omavahel kokku leppida. Akadeemilise maailma "vaenlane" on hoopis kusa-gil mujal — selleks on ülemaailmne lol-lus ja kohalik juhmus. Vaenlaseks ei ole teine ülikool."

Vaene tudeng

Mati Heidmets ei pea õigeks seisukohta, et tasulise hariduse osatähtsuse kasvuga kitseneb vaesemast perest noorte võimalus kõrghariduse omandamisel. Reegel on lihtne — tuleb sisseastumiseksamid hästi teha ja pääseda õppima riigi makstud kohtadele.

Et eelnevaga seondub ka kavanda-

tav samm riikliku suunamise taastamisest, küsin, kuidas dekaan sellesse suhtub. Järgneb mõtlik paus ja siis vaikne "nojah", märkimaks teema suundumist veidi problemaatilistele radadele.

"Mul on selles osas kahesugused tunded. Ma arvan, et kui riik on osutanud mulle mingi teenuse, siis on tal ehk tõesti õigus selle eest ka midagi nõuda. Teisalt on riigi roll anda kasvavale põlvkonnale haridust ja selles plaanis peaks igal inimesel olema vaba valik, kas ta ühte või teise kohta pärast lõpetamist tööle läheb."

Meenub aeg, mil pedagoogikaülikooli sarjati selle eest, et nende lõpetajad mitte õpetajatena, vaid firmadesse kasvõi sekretäridena tööle asusid. Siit ka üks suunamise taastamise põhjusi.

Heidmets on siiski veendunud, et ülikooli asi ei ole muretseda, kuhu tema lõpetaja pärast kooli tööle läheb.

"See, et peda õpetajad kusagile mujale kui kooli lähevad, näitab nende taset — neid oodatakse firmadesse. Mitte ainult lõpetajaid, vaid ka tudengeid. Ja kui üliõpilane on oma valikus vaba, siis ma küll ei saa aru, miks ta peaks 8000 krooni asemel 2000-kroonise õpetajapalga valima... Kõik see näitab vaid üht — haritud inimeste nõudlus on praegu suurem, kui pakkuda suudetakse. Järelikult — hariduse andmist võiks laiendada."

MAI VÖÖRMANN